

Javaslatok a gyűlölet(keltő) beszéd ellen

Készült a „CHAD – Countering Hate Speech and Hurtful Speech against Diversity: Roma, LGBTIQ, Jewish and Migrant Communities” projekt keretében

Co-funded by
the European Union

Javaslatok a gyűlölet(keltő) beszéd ellen

Készült a „CHAD – Countering Hate Speech
and Hurtful Speech against Diversity:
Roma, LGBTIQ, Jewish and Migrant Communities”
projekt keretében, az Európai Unió
társfinanszírozásával

2024. március

JAVASLATOK A GYŰLŐLET(KELTŐ)BESZÉD ELLEN

A kiadvány a CHAD – Countering Hate Speech and Hurtful Speech against Diversity: Roma, LGBTIQ, Jewish and Migrant Communities elnevezésű (projekt száma: 101049309) Európai Unió által társfinanszírozott projekt keretében valósult meg. A projekt konzorciumvezetője a Phiren Amenca Nemzetközi Hálózat, további résztvevői a Haver Informális Oktatási Alapítvány, a Budapest Pride és a Political Capital.

Political Capital | Budapest 2024

Kiadó: Political Capital

Tördelőszerkesztő: Elekes Réka

Az Európai Unió finanszírozásával. A kifejtett nézetek és vélemények azonban kizárólag a szerző(k) sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Bizottság Igazságügyi Főigazgatóságának Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek programja (CERV) álláspontját. Ezekért sem az Európai Unió, sem a támogatást nyújtó hatóság nem tehető felelőssé.

ISBN: 978-963-9607-34-7.

Tartalom

Előszó	5
Miért kell fellépni a gyűlölet(keltő) beszéd ellen?	6
A gyűlöletbeszéd meghatározásával és mérésével kapcsolatos nehézségek	7
I. A demokratikus, jogállami keretek megerősítését célzó javaslatok	9
II. Javaslatok a jogalkotók és jogalkalmazók számára	11
III. Javaslatok az oktatási rendszer szereplői számára	17
IV. Javaslatok a médiumok és újságírók számára	19
V. Javaslatok a civilek számára	21

Előszó

A gyűlölet- és sértő beszéd jelensége mindennapossá vált a személyes interakcióktól a politikai közbeszéd szintjéig, az online és az offline térben egyaránt. Lehet és kell is tenni ez ellen. Az Európai Unió által társfinanszírozott CHAD projekt keretében két éven keresztül foglalkoztunk a témával, amelynek eredményeképp 42 pontban fogalmazzuk meg javaslatainkat a jogalkotók, a jogalkalmazók, a civil szféra, az oktatási rendszer és a média szereplői számára. Ajánlásaink megvalósításával jelentősen visszaszoríthatók volnának az előítéletek, elősegítve egy jóval befogadóbb társadalom kialakítását.

Köszönettel tartozunk a projekt keretében 2023 szeptemberében megrendezett konferencián és az ahhoz kapcsolódó szakmai megbeszélésen résztvevőknek, akik szakmai tudásukkal, tapasztalataikkal és véleményükkel segítettek és támogatták az ajánlások megfogalmazását.

Az Európai Unió társfinanszírozásával megvalósuló „CHAD – Countering Hate Speech and Hurtful Speech against Diversity: Roma, LGBTIQ, Jewish and Migrant Communities” projekt (projektszám: 101049309) célkitűzése a gyűlölet- és sértő beszéd elleni fellépéshez szükséges ajánlások és javaslatok megfogalmazása. A konzorcium vezetője a Phiren Amencia Nemzetközi Hálózat, a javaslatok kidolgozását a Political Capital koordinálta, további résztvevők a Haver Informális Oktatási Alapítvány és a Budapest Pride.

Miért kell fellépni a gyűlölet(keltő) beszéd ellen?

A gyűlölet- és sértő beszéd elterjedéséhez, szinte általánossá válásához jelentősen hozzájárult, hogy társadalmi korlátok sokasága dőlt le. Nagy felelőssége van ebben a heves érzelmi reakciókat felerősítő közösségi médiának, amely az információszerzésben és a nyilvánosság alakításában is domináns szerephez jutott. Emellett a korábban szélsőségesnek számító gyűlöletbeszéd fokozatosan áttörte a társadalmi karantént (cordon sanitaire), és egyre inkább megjelent egyes fősodorhoz tartozó politikai szereplők és médiumok gyakorlatában is, ami növelte legitimitását és elfogadottságát (ez az ún. mainstreaming jelensége).

A gyűlöletbeszédet és az annak háttérében lévő félelmeket és előítéleteket fokozzák továbbá a társadalmi krízisek is. Ezek hatására felerősödik a bűnbakkeresés, amely során gyakran a sérülékeny kisebbségi csoportok kerülnek célkeresztbe. Megfigyelhető volt ez az elmúlt évek olyan európai és globális kihívásainál is, mint a koronavírus-járvány, a gazdasági válság, az Ukrajna elleni orosz agresszió, valamint a Hamász Izrael elleni terrortámadása és Izrael azt követő Hamász elleni háborúja. A világjárvány idején felerősödtek az ázsiaiakkal és az idősebb korosztállyal szembeni előítéletek, az Ukrajna elleni orosz invázió felszínre hozta a menekültekkel, az ukránokkal és az oroszokkal szembeni gyanakvást, az izraeli-Hamász háború pedig felerősítette az antiszemitizmust és az iszlamofóbiát is. Ezekhez hozzájárul, hogy a politikai spektrum számos európai államban egyre inkább jobbra tolódik, radikalizálódik, így az LMBTQ+-, bevándorló- és romaellenes narratívák is a közbeszéd mindennapi részévé válnak.

Pedig a gyűlöletbeszéd, valamint a tágabban értelmezett gyűlöletkeltő beszéd, amely nemcsak a jog által szabályozott gyűlöletbeszédet, hanem a sértő, lealacsonyító beszédet is magában foglalja, komoly károkat okoz egyéni, közösségi és társadalmi szinten is. A gyűlöletbeszéd tudatosan használja a szavakat más személyek lealacsonyítására és kirekesztésére. Erősíti a sérülékeny közösségek tagjaiban a félelmet és az elutasítotttság érzését, akik ezért hajlamosak elrejtetni és megtagadni identitásukat. A kisebbségi csoport önmeghatározása pedig könnyen a gyűlöletbeszédrel szemben formálódhat meg.

Ha egy kisebbségi csoporttal szembeni gyűlöletbeszéd erőteljesen megjelenik, az könnyen normává válhat, ami többek között az adott kisebbségi csoporttal szembeni távolságtartáshoz, az előítéletek erősödéséhez és fokozott gyűlölködéshez vezet.

het. Ezért kiemelten fontos az ellene való közös fellépés, ami nemcsak a döntéshozók és a célkeresztbe kerülő, áldozattá váló közösségek és tagjaik feladata, hanem mindannyiunk felelőssége. Ahogy egyik rendezvényünk előadója fogalmazott, a gyűlöletbeszéd elleni fellépés nem más, mint a demokrácia melletti kiállás, a demokratikus értékek és jogok védelme.

Ennek érdekében dolgozták ki az alábbi javaslatokat az Összefogás a gyűlölet ellen konzorcium tagjai: a Phiren Amencia, a Political Capital, a Budapest Pride és a Haver Alapítvány. Az ajánlások alapját a *CHAD-Countering Hate Speech and Hurtful Speech against Diversity: Roma, LGBTIQ, Jewish and Migrant Communities* szakmai rendezvényein elhangzottak adják.¹

A gyűlöletbeszéd meghatározásával és mérésével kapcsolatos nehézségek

A gyűlöletbeszéd fogalmát illetően nincs társadalmi konszenzus. A leginkább egységesen elfogadott definíciót az Európa Tanács fogalmazta meg a CM/Rec(2022)16² számú, a gyűlöletbeszéd elleni küzdelemről szóló ajánlásában. A fogalom alapján érdemes koncepcionálisan elhatárolni a gyűlöletbeszédet más, előítélet motiválta cselekményektől, mint például a gyűlölet-bűncselekménytől.

Magyarországon a gyűlöletbeszéd definíciójához az Alaptörvény IX. cikke ad iránymutatást, amely kijelöli a határt a véleménynyilvánítás szabadsága és a rasszista megnyilvánulások között: a véleménynyilvánítás gyakorlása nem irányulhat az emberi méltóság és a közösségek méltóságának megsértésére. Az Alkotmánybíróság (AB) ennél korábban, már a 30/1992. (V. 26.) AB határozatával máig érvényes kiindulópontokat határozott meg ehhez a megkülönböztetéshez a szükségességi-arányossági és az amerikai jogirodalomból átvett egyértelmű és jelenvaló veszély (*clear and present danger*) tesztel. A szükségességi és arányossági tesztel döntenek el a bíróságok, alkotmánybíróságok, hogy a konkrét esetekben egy alapjog tartalmának a korlátozása más alapvető jog vagy alkotmányos

¹ A projekt honlapja: <https://phirenamencia.eu/category/projects/chad/>.

A rendezvényekről további információk: https://politicalcapital.hu/hirek.php?article_read=1&article_id=3282; <https://pcblog.atlatszo.hu/2024/02/20/a-gyulolet-dimenzioi-egy-konferencia-tanulsagai/>

² Hivatalos magyar fordítás híján, az angol nyelvű fogalom így határozza meg a gyűlöletbeszédet: „For the purposes of this recommendation, hate speech is understood as all types of expression that incite, promote, spread or justify violence, hatred or discrimination against a person or group of persons, or that denigrates them, by reason of their real or attributed personal characteristics or status such as “race”, colour, language, religion, nationality, national or ethnic origin, age, disability, sex, gender identity and sexual orientation.” https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680a67955

érték védelmében alkotmányosnak tekinthető-e vagy sem. A *clear and present danger* teszt alkalmazásakor pedig a közlés eredményét vizsgálják, továbbá, egyes esetekben, a beszélő (tényleges rossz) szándékát is figyelembe veszik. Ezek a tesztek adnak támpontot ahhoz, hogy meddig tart a véleménynyilvánítás szabadsága, és mi tekinthető már gyűlöletbeszédnek (vizsgálva a beszéd eredményét és a közlő szándékát).

A gyűlöletbeszéd jogi megítélésénél fontos különbséget tenni aközött is, amikor egy közfeladatot ellátó személy (ideértve a közhatalom-gyakorlókat, de akár az újságírókat is), illetve amikor egy átlag állampolgár nyilvánul meg. Nyilvánvalóan csak az előbbbitől elvárható a tolerancia és az egyenlő bánásmód követelményének a betartása. Az állampolgárokkal szemben pedig a gyűlöletre vagy erőszakra uszítástól, jogosulatlan közbiztonsági tevékenységtől való tartózkodás várható el.

A jelen ajánlásokban megfogalmazott javaslatok kiterjednek mind a szankcionálandó gyűlöletbeszédre, illetve az olyan sértő beszédre is, amelyet még véd a szólásszabadság, de hatásai ugyanolyan károsak.

A gyűlöletbeszéd mértékének meghatározása a fogalmi bizonytalanság miatt nehéz. Az Európa Tanács Rasszizmus és Intolerancia elleni Európai Bizottságának (ECRI) Magyarországról szóló 2022-es országjelentése³ megállapítja, hogy a hazai közbeszéd egyre idegenellenesebb, a politikai közbeszéd egyre megosztóbb és ellenségesebb, különösen a migránsokkal és az LMBTQ+ közösséggel szemben. Elterjedt továbbá a cigányellenes retorika is, a politikai szereplők és más közszereplők sokszor hangoztatnak romákkal szembeni előítéletes narratívákat.

A gyűlöletbeszéd magyarországi mértékéről nincsenek megbízható adatok. A gyűlöletbeszéd körébe tartozó négy bűncselekményről – (1) a közösség elleni uszításról, (2) a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadásáról, (3) a nemzeti jelkép megsértéséről, (4) az önkényuralmi jelkép használatáról – vezet ugyan statisztikát a Belügyminisztérium, ám ebből a valóságosnál jóval kedvezőbb kép körvonalazódik. Ezt igazolják különböző civil szervezetek által végzett felmérések is⁴.

---

3 <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/hungary>

4 A civil szervezetek felmérések és monitorozások közül érdemes megemlíteni a Mazsihisz (<https://mazsihisz.hu/mazsihisz/letoltheto-dokumentumok/antiszemita-incidensek-beszamolok>) és a Tett és Védelem Alapítvány (<https://tev.hu/havi-jelentesek/>) monitorozását az antiszemita gyűlöletbeszéd, továbbá a Háttér Társaság felméréseit (<https://hatter.hu/kiadvanyaink/speak-out-a-survey-of-online-anti-lgbt-hate-speech-and-hate-crime>) az LMBTQ-ellenesség területén.

I. Javaslatok a demokratikus, jogállami keretek megerősítésére

A gyűlöletbeszéd nem légtüres térben létezik, beágyazódik az ország politikai és társadalmi viszonyaiba, tükrözi azokat. A gyűlöletbeszéd elleni fellépés akkor lehet hatékony, ha ezt a keretrendszert is érinti. Ennek előfeltétele a demokratikus, jogállami keretek megerősítése, a következő pontok mentén.

- 1. Az állam lépjen fel határozottan az előítélet, az intolerancia és a diszkrimináció minden formájával szemben, és kezelje ezt prioritásként. Ennek érdekében helyre kell állítani az alapjogok érvényesülését ellenőrző és az egyenlő bánásmód védelmét szolgáló intézmények és hivatalok politikai és személyes függetlenségét,** valamint minden állami intézménynek be kell építenie ezeket az elveket a működésébe, hogy ezen intézmények képviselői hivatalukból adódóan fel tudjanak lépni az intolerancia és a megkülönböztetés minden formája ellen.
- 2. A közbeszédet jelentősen alakító, társadalmi legitimációval és hitelességgel rendelkező szereplők (pl. vezető állami tisztségviselők, politikusok, közszereplők, egyházak képviselői) járjanak élen az előítéletes, sztereotip közbeszéd elleni fellépésben és annak elutasításában.** Egyrészt ők maguk is tartózkodjanak a politikai megosztottságot tudatosan fokozó, egyes társadalmi csoportokkal, intézményekkel, személyekkel szembeni, gyűlöletkeltő és ellenségképző retorikától és -kampányoktól, másrészt álljanak ki határozottan a kisebbségek elleni uszítás és sértő beszéd ellen. Megszólalásaikban, cselekedeteikben és közpolitikai intézkedéseikben is képviseljék az Alaptörvényben lefektetett, emberi jogokra, egyenlőségre és a megkülönböztetés tilalmára vonatkozó értékeket.

3. **Az állam nyújtson hosszú távú, kiszámítható, az alapszabályokat biztosító támogatást az emberi jogok és az egyenlőség érvényesülését, a sérülékeny, kisebbségi csoportok védelmét ellátó és érdekeiket képviselő civil szervezetek számára.** A forrásokat átlátható, ellenőrizhető és számonkérhető módon, egyenlő feltételeket biztosító eljárás keretében osszák szét.

4. **A kormány, az állami intézmények, az önkormányzatok és a kisebbségi önkormányzatok működjenek együtt a kisebbségi csoportokat képviselő szervezetekkel és a civil szférával a kisebbségi kérdéseket érintő kérdésekben, ténylegesen vonják be őket a társadalmi egyeztetések folyamatába,** a kisebbségi csoportokat érintő közpolitikai döntések meghozatalába. A közös együttműködés a kisebbségeket érintő kérdésben előmozdíthatja a toleranciát, ami a gyűlöletbeszéd elleni fellépésnek is alapja.

5. **Az állam indítson célzott oktatási programot és társadalmi kampányt a sérülékeny és stigmatizált kisebbségi csoportokkal kapcsolatos tájékozottság, tudatosság és érzékenység növelése érdekében.** Az intézményes nevelésbe hangsúlyosan épüljön be a sztereotípiák és előítéletek elleni fellépés már a lehető legkisebb kortól kezdve.

II. Javaslatok a jogalkotók és jogalkalmazók számára

A gyűlöletbeszédet Magyarországon a büntetőjog,⁵ a polgári jog⁶ és a médiajog⁷ is szabályozza. A szakértői álláspont szerint a szabályozás nagyrészt megfelelő, de láthatók hiányosságok, nehézségek és kihasználatlan lehetőségek, ez a jogalkalmazás területére még inkább igaz megállapítás.

6. A rendőrség, az ügyészség, a bíróságok és a Belügyminisztérium vezessen a valóságot tükröző statisztikát a gyűlöletbeszédrel kapcsolatos esetekről.

Ahhoz ugyanis, hogy a jogalkotó és a jogalkalmazók megfelelő társadalmi és jogi válaszokat tudjanak adni a gyűlöletbeszéd jelenségére, megbízható, valós adatokra van szükség, aminek a teljeskörű és szisztematikus adatgyűjtés és kutatás az előfeltétele. A statisztikai adatgyűjtés ne csak a megindult eljárásokra terjedjen ki, hanem az elutasított feljelentésekre is. A teljeskörű statisztikai adatgyűjtés elősegítéséhez a Belügyminisztérium egészítse ki a bűnügyi nyilvántartási rendszert úgy, hogy a bűncselekményi adatoknál (korábban B-lap) lehessen jelölni, ha a cselekmény elkövetésekor gyűlöletbeszéd is történt. Így azok az esetek is a statisztikai rendszerbe kerülnek, amelyek bár nem esnek a gyűlöletbeszéd négy büntetőjogi tényállás kategóriájába, mégis gyűlöletbeszédnek minősülnek.

7. Az államnak támogatnia kell a civil szervezetek gyűlöletbeszédrel kapcsolatos monitorozását és adatgyűjtését, nemcsak anyagi, de jogi és intézményi támogatást is adva (pl. hozzáférést adatokhoz, bejutást intézményekbe).

---

5 A büntetőjog négy tényállás keretében szabályozza a gyűlöletbeszédet: közösség elleni uszítás (332. §), nemzetiszocialista és kommunista bűnök nyilvános tagadása (333. §), nemzeti jelkép megsértése (334. §) és az önkényuralmi jelképek használata (335. §).

6 A polgári jog a személyiségi jog megsértése körében szabályozza a gyűlöletbeszédet, a Ptk. 2:54. § [A személyiségi jogok érvényesítése] (5) pontjában.

7 A 2010. évi CIV. törvény a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szabályozza a kérdést.

Javaslatok a jogalkotók számára

8. **Az államnak az előítéletesség visszaszorítása és a gyűlöletbeszéd elleni fellépés tekintetében is a megelőzésre kell helyeznie a hangsúlyt. Ehhez átfogó, nemzeti stratégia kidolgozására, majd annak szisztematikus megvalósítására van szükség,** valamely minisztérium (pl. Miniszterelnökség, Belügyminisztérium) irányítása alatt. A stratégiát az érintett csoportok képviselőinek bevonásával közösen dolgozzák ki, akiket ennek ellenőrzésébe is vonjanak be. E stratégia és az abban lefektetett változatos eszközök biztosítják, hogy a jog csak a végső eszköze legyen a gyűlöletbeszéd elleni fellépésnek.
9. **A polgári jogi jogorvoslat (közösségek méltóságának sérelme miatt indítható személyiségi jogi per) lehetőségét a 30 napos jogvesztő határidő meghosszabbításával és az ügyvédkényszer feltételeinek átalakításával elérhetőbbé kell tenni.**
10. **A Polgári Törvénykönyvben a védett csoportok felsorolását összhangba kell hozni az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényben felsorolt védett tulajdonságokkal.** A jelenlegi Ptk. mindössze a magyar nemzetet, a nemzeti, az etnikai, a faji⁸ és a vallási közösséget tekinti védett csoportnak, míg az Ebtv. 8 §-a jóval tágabban határozza meg a hátrányos megkülönböztetéssel érintett csoportok listáját.
11. **A jogalkotó pontosítsa a Btk. 332 §-ában meghatározott gyűlöltre uszítás és erőszakra uszítás tényállási elemeket. A joggyakorlat azért nem kiforrott, mert elenyésző számú eljárás indul, ami pedig arra vezethető vissza, hogy nem világos az erőszakra uszítás tényállási elem jelenlegi megfogalmazása.⁹** A bizonyítási korlátok és értelmezési nehézségek leküzdéséhez szükséges, hogy a jogalkotó pontosítsa a két tényállási elem közötti különbséget. Ha a jogalkotó nem pontosítja a tényállási elemet, a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében a Kúria elnöke, elnökhelyettese, kollégiumvezetője, kollégiumvezető-helyettese, az ítélőtábla elnöke vagy a legfőbb ügyész indítványozzon jogegységi eljárást.

---

8 A faj mint védett kategória kapcsán le kell szögezni, hogy a faj fogalma a nemzetközi és nemzeti dokumentumokban kizárólag társadalmi konstrukcióként jelenik meg, mivel a különböző emberi „fajok” létére alapozott, biologizáló elméletek egyértelműen elutasítandók.

9 A szakirodalom és a szakértők álláspontja szerint ennek oka lehet, hogy a joggyakorlat 2016 előtt a gyűlöltre uszítás tényállási elemét erőszakra uszításként értelmezte. 2016-ban bővült ki a tényállás az erőszakra uszítás tényállási elemmel, amely a korábbi gyakorlat miatt nem tudott a joggyakorlat részévé válni.

- 12. A jogalkotó módosítsa a közvetítői (mediációs) eljárás szabályait, úgy, hogy az eljárás megindítására a bírósági szakban is legyen lehetőség.** A jelenlegi szabályozás a bírósági eljárás során már nem teszi lehetővé a közvetítői eljárásra való utalást, holott ez számos előnnyel járhatna mind a sértett, mind a terhelt érdekeinek és a prevenciók célok érvényesülésének védelmében. A mediációs eljárások lehetőséget teremtenek arra, hogy a felek a párbeszéd és a jóvátétel lehetőségével rendezzék a konfliktust. Ilyen esetekben a sértett kisebb eséllyel válik másodlagos áldozattá, sérelmeit fel tudja oldani azáltal, hogy kérdéseire választ kap, így kevésbé okolja önmagát. A kutatások szerint az ilyen eljárások az elkövetőben is oldhatják az előítéletességet és erősíthetik az empátiát.
- 13. A kormány tegyen meg minden tőle telhetőt, hogy az európai uniós szabályozással összhangban szabályozza az online térben megjelenő gyűlöletbeszédet és az online platformokat. A 2024 februárjában életbe lépett Digital Services Act (DSA) jogszabályban megfogalmazott elvárásokat a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság független módon működő hatóságként ellenőrizze.** Az online közösségimédia-platformok nem tekinthetők hagyományos médiának, csak közvetítő szolgáltatóknak, mert maguk nem állítanak elő tartalmat. A jogalkotó ne az offline médiaszereplőkre megalkotott szabályozást igyekezzen egy az egyben átültetni az online térre, hanem alkalmazzon új megközelítésmódot.
- 14. Az állam kötelezze az online közösségimédia-platformokat a moderálási gyakorlatuk és panaszkezelési mechanizmusuk átláthatóvá tételére.** A bejelentett és a végül eltávolított tartalmakról készüljön nyilvánosan elérhető jelentés, és tudományos kutatók kapjanak hozzáférést az ezzel kapcsolatos részletes adatokhoz.

Javaslatok az állami intézmények és hatóságok számára

- 15. A rendőrség és az ügyészség lépjen fel tudatosabban, következetesebben és hatékonyabban az előítélet motíválta bűncselekmények ellen. A hatóságok indítsanak hivatalból eljárást gyűlöletre uszítás, illetve közbiztonsági tevékenység jogellenes szervezése és végzése eseteiben.** Kiemelten fontos, hogy a jogalkalmazók vizsgálják az előítélet-indikátorok meglétét az esetleges bűncselekményeknél, és megfelelően minősítsék a cselekményeket, elkerülve az alulminősítést, az eljárás során pedig kerüljenek minden előítéletes vagy áldozathibáztató megnyilatkozást. Mindehhez nagy segítséget jelentenek a már meglévő protokollok és utasítások (pl. 30/2019. (VII. 18.) ORFK utasítás a gyűlölet-bűncselekmények kezelésével összefüggő rendőrségi feladatok végrehajtásáról és az ehhez kapcso-

lódó indikátorlista; a Legfőbb Ügyészség Nyomozás Felügyeleti és Védőképzési Főosztályának NF/1621/2015/3. sz. 2019-es körirata). A protokollok megfelelő használatához elengedhetetlen, hogy a rendőrség és az ügyészség szervezeteinél dolgozók célzott képzéseken vegyenek részt. E szervezetek vezetői gondoskodjanak ilyen képzések szervezéséről.

16. A rendőrség és az ügyészség határozottan, széleskörűen, sztereotípiáktól és áldozathibáztatástól mentesen kommunikáljon azokról az esetekről, amikor a sérülékeny kisebbségekkel szembeni, előítéletesség motiválta gyűlölet húzódik meg a bűncselekmény hátterében. A hatóságok így tehetik egyértelművé, hogy az ilyen típusú ügyekben az állam zero toleranciát tanúsít, ami a sérülékeny csoportok tagjaiban erősítheti a hatóságok iránti bizalmat.

17. Az áldozatsegítő és jogsegélyt nyújtó állami intézmények széles körben ismertessék meg működésüket a potenciális célcsoport tagjaival, hogy számukra világos legyen milyen esetekben tudnak hozzájuk fordulni. Az áldozatsegítő és jogsegélyt nyújtó intézmények elérhetőségei legyenek jól láthatóan kihelyezve a rendőrségeken és a különböző állami hivatalokban. Az éjjel-nappal hívható áldozatsegítő vonal száma és online elérhetősége jelenjen meg rendszeresen a sajtóban és online felületeken. Az áldozatsegítő és jogsegélyt nyújtó intézmények működjenek együtt a civil szféra képviselőivel, egyrészt, hogy minél több áldozat kapjon segítséget és támogatást, másrészt, hogy az állami hivatalok még célzottabb támogatást tudjanak nyújtani a civil szervezetek tudása, tapasztalata és visszajelzései alapján. A két szféra közötti tapasztalatcsere hatékonyabbá teheti az áldozatokért végzett munkát is.

18. A bíróságok az előítéletes bűncselekmények esetében is alkalmazzák a közvetítői eljárást, az alternatív szankciókat, továbbá a fiatalkorú bűnelkövetőkre kiszabható külön magatartási szabályokat. A külön magatartási szabályoknál fel kell mérni, hogy a fiatalkorú elkövető érti és megérti ezen szabályok célját, és vizsgálni kell a hatást is, hogy ne legyen kontraproduktív. Annak érdekében, hogy ezeket az alternatív szankciókat nagyobb számban alkalmazzák, és valódi eredménnyel járjanak, a témának meg kell jelennie az igazságügyi alkalmazottak képzésében. A büntetőeljárás folyamán elsőként az ügyésznek nyílik lehetősége arra, hogy ún. elterelő megoldásként a büntetőeljárás legfeljebb 6 hónapra történő felfüggesztéséről és a közvetítői eljárás elrendeléséről döntsön. Ehhez szükséges, hogy mind a két fél beleegyezzen a mediációs eljárás megindításába, valamint, hogy előítéletes ügyekben speciálisan képzett mediátor végezze az eljárást, aki képes kezelni az áldozatok személyes, az identitásukat érintő mély érintettségét, valamint a felek közötti esetleges hatalmi különbségeket. A külön magatartási sza-

bályok keretében van mód egyéniesítésre, így például olyan szabályok is előírhatók, mint az olvasónapló írása, intézménylátogatás vagy önkéntes munka, amelyeknek edukatív és érzékenyítő szerepe van.

- 19. A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) regisztrálja vagy regisztráltassa az uszító, szélsőséges, rasszista internetes sajtótermékeket, hogy a Médiafelügyelet tudja vizsgálni ezeket az oldalakat.** Az interneten fellelhető tartalmak közül az NMHH hatáskörébe kizárólag az online sajtótermékek minősülő oldalak (internetes újságok és hírportálok) felügyelete tartozik, a sajtótermékek nem minősülő internetes tartalmak felügyeletére a hatóságnak nincs jogköre, ezért szükséges, hogy a Hatóság regisztrálja ezeket a portálokat is.
- 20. Az NMHH alaposan vizsgálja ki a Médiafelügyelet elé került gyűlöletbeszéd és emberi méltóság megsértésével kapcsolatos eseteket, azokról közérthetően tájékoztassa a lakosságot.**
- 21. Az NMHH bővítse ki a közel egy évtizede folyamatosan végzett *Társadalmi sokszinűség a hírműsorokban* elnevezésű monitorozást,** és ne csak az egyes társadalmi csoportok reprezentációját vizsgálja, hanem a velük szembeni gyűlölet- és sértő beszédet is.
- 22. Az NMHH által működtetett, és jó gyakorlatként elismert Internet Hotline bejelentő felületet folyamatosan reklámozzák, hogy minél többen megismerjék.** Az Internet Hotline felületén többféle típusú sértő tartalmat lehet bejelenteni, többek között rasszista vagy uszító tartalmat is. Habár az Internet Hotline nem hatóságként működik, az online sértő tartalmak eltávolíttatásában fontos szerepet játszik.
- 23. A DSA keretében a hatóságok tegyenek jogi lépéseket a tárhelyszolgáltatók és platformok ellen,** amennyiben a szolgáltatók nem távolítják el a tudomásukra jutott jogellenes tartalmat.
- 24. Az igazságszolgáltatás és az államigazgatás szervezeteinél dolgozók számára szervezett akkreditált szakmai (tovább)képzések terjedjenek ki az előítélet motiválta cselekmények, a kisebbségi kérdések megvitatására és az érzékenyítésre is.** Ehhez központilag megfogalmazott célkitűzésre, az igazságszolgáltatás szereplői közötti megegyezésre van szükség. Enélkül nem várható, hogy a nyo-

mozók felismerjék az eléjük kerülő esetek gyűlöletbeszéd-jellegét, illetve akár az eljárás további fázisában is ekként értékeljék, vizsgálják es bírálják el az eseteket. Az előadók között legyenek kisebbségi csoportok vagy az érdekeiket védő szervezetek képviselői is.

25. A helyi önkormányzatok aktívan lépjenek fel a helyi kisebbségi csoportok érdekében. Az önkormányzatok és a helyi közösségek közötti jól működő együttműködéseket folytassák és nyilvánosan kommunikálják, hogy ezek a jó gyakorlatok minél több településen megismerhetővé váljanak. Az önkormányzatok biztosítsanak infrastruktúrát a kisebbségi közösségek eseményeinek, azokat a helyi források figyelembevételével támogassák.

III. Javaslatok az oktatási rendszer szereplői számára

Az oktatásnak hatalmas szerepe van a gyűlölet- és sértő beszéd, illetve – tágabban értelmezve – az előítéletesség és a sztereotípiák elleni fellépésben. A megnehezült jogi és politikai környezet miatt a civil szervezeti érzékenyítő programok sokkal kevésbé érik el a közoktatási intézményeket és az ott tanuló diákokat.

- 26. Az oktatásért felelős Belügyminisztérium a kisebbségi csoportok képviselőinek bevonásával vizsgálja felül a Nemzeti Alaptantervet, hogy az biztosítsa az egyenlőséget, az elfogadás eszméjének és a diszkrimináció tilalmának a megjelenését az oktatásban. Szabadítsák meg a Nemzeti Alaptantervet a sztereotip vagy előítéletes kisebbségi ábrázolásoktól,** a megosztó történelmi vagy irodalmi szereplők munkássága pedig kritikai kontextusban jelenjen meg. Készüljenek megfelelő oktatási segédletek az érzékeny társadalmi kérdések megvitatásához, a megosztó szereplők tanításához, illetve az emberi egyenlőség szellemében történő neveléshez.
- 27. Az egyetemi tanárképzésnek legyen része azon oktatási módszerek és készségek fejlesztése, amelyek segítségével a leendő pedagógusok kellő szakértelemmel tudnak foglalkozni a társadalmilag érzékeny kérdésekkel és témakörökkel.** A leendő tanároknak fel kell készülniük a kisebbségi kérdésekről való beszélgetésekre vagy a gyűlölet- és sértő beszéd elleni fellépésre. Ehhez segítséget nyújthat az interkulturális oktatási módszerek, készségek bevezetése, és azok folyamatos fejlesztése a képzések során.

28. Az általános és középiskoláknak teret és időt kell biztosítaniuk a társadalmi kérdések megvitatására. A közoktatási intézmények fenntartói és a magánoktatás intézményei ösztönözzék az olyan iskolai rendezvényeket, amelyek célja az interetnikus és a vallásközi párbeszéd megteremtése, az előítéletek lebontása, a toleráns társadalom kialakítása. Ehhez érdemes segítségül hívni azokat a civil és/vagy kisebbségi szervezeteket, amelyek rendelkeznek megfelelő módszertannal kidolgozott iskolai vagy tantermi programokkal.¹⁰

29. Az újságíróképzésnek reflektálnia kell a technológiai változásokra, az új társadalmi kihívásokra. A médiamunkásokat olyan tudással kell felvértezni, hogy képesek legyenek kezelni az online gyűlöletbeszédet, a trollokat, legyen fogódzójuk a moderáláshoz.

---

¹⁰ Többek között lásd: Emberi Jogi Nevelők Hálózatának Tudástára (<http://ejha-halozat.hu/index.php/category/tudastar/>); Demokratikus Ifjúságért Alapítvány programjai (<https://i-dia.org/szolgalattasok/>); az Emberiség Erejével szervezet programjai (<https://www.emberseg.hu/emberi-jogi-neveles/>); továbbá segítséget nyújthat a Euroguide kézikönyv (<https://euroguide-toolkit.eu/wp-content/uploads/2021/06/Hungary.pdf>)

IV. Javaslato a médiumok és újságírók számára

A hagyományos médiának továbbra is nagy szerepe van a gyűlölet- és sértő beszéd, illetve – tágabban értelmezve – az előítéletesség és a sztereotípiák elleni fellépésben. Ez azzal együtt is így van, hogy egyre nő azon tartalom-előállítók (pl. közösségimédia-influenszerek) jelentősége, akik nem sorolhatók a médiára vonatkozó jogszabályok hatálya alá, és akik nem vonatkoztatják magukra a sajtóetikai önszabályozási normákat.

30. A szerkesztőségek törekedjenek a kiegyenlített tájékoztatásra, a vélemények sokszínűségére, a sérülékeny kisebbségi csoportokhoz tartozók minél erőteljesebb megjelenítésére. A független sajtó feladata az alulreprezentált, hatalommal nem rendelkező csoportok hangjának felerősítése, szempontjaik beemelése a közbeszédbe.

31. Minden szerkesztőség és újságíró tegye nyilvánossá, milyen etikai elvek alapján működik. Ehhez segítséget jelenthet a Magyar Újságírók Országos Szövetsége (MÚOSZ) által készített újságírói etikai kódex, amely a tagjaira nézve kötelező, de más is alkalmazhatja. Az etikai kódex célja az etikus, tisztességes újságírói tevékenység megőrzése és elősegítése a szabadságjogok, a demokratikus közélet, a jogállam keretei között.

32. Az újságírók és a szerkesztőségek törekedjenek a kisebbségek méltányos ábrázolására, kerüljék az előítéletes, sztereotip megfogalmazásokat, vizuális ábrázolásokat. A BBC alapelveinek¹¹ megfelelően a kisebbségek korrekt ábrázolása az újságírók feladata. Ehhez a szerkesztőségek és médiumok az érintett csoportok bevonásával készítsenek útmutatót és a szerkesztőségek munkatársai vegyenek részt a kisebbségi csoportokkal kapcsolatos képzéseken.

---

11 <https://www.bbc.co.uk/diversity/strategy-and-reports/diversity-commissioning-code-of-practice>

- 33. A szerkesztőségek tudatosan bővítsék kontaktlistájukat olyan kisebbségi csoportokhoz tartozó szakértőkkel, akiket újságíróik akár az adott csoportot érintő témák feldolgozásakor, akár attól függetlenül, más témákban megszó-
laltathatnak.** Ez véget vethet a kisebbségek sztereotip ábrázolásának, és segítheti az előítéletek lebontását. Ehhez segítséget nyújthatnak a nemzetközi szervezetek képzési anyagai is.¹²
- 34. A szerkesztőségek alkalmazzanak több kisebbségi csoporthoz tartozó kol-
légát, a legkülönbélebb pozíciókban (pl. műsorvezetők, médiamenedzserek,
tudósítók), a BBC alapelveit is követve.** Ezt szolgálja a 2006-ban indult Roma Mé-
diaprogram vagy a Roma Sajtóközpont és a Független Médiaközpont közös képzései.
- 35. A jogtudatosság növelése érdekében a szerkesztőségek fokozottabban szá-
moljanak be előítélet motiválta cselekményekben indult jogi eljárásokról.**
Ez megerősíti az áldozatokat abban, hogy ilyen esetekben (is) érdemes jogorvosla-
tot keresniük.

---

¹² <https://fra.europa.eu/en/publication/2008/diversity-toolkit-factual-programmes-public-service-television>;
<https://www.ebu.ch/news/2019/06/new-e-media-toolkit-available-for-members>

V. Javaslatoak a civilek számára

A hazai civil szféra, főleg a kisebbségi csoportokat és érdekeket képviselő szervezetek – a megnehezült politikai és jogi környezetben is – kiemelt szerepet játszanak az előítéletesség és sztereotípiák elleni küzdelemben, a társadalom toleránsabbá formálásában. Munkájuk hatékonyabbá tételét a következők pontok segíthetik.

36. A civil szervezetek, mind az intervenció, mind a prevenció érdekében folytassák a tudásmegosztást, szélesítsék, illetve mélyítsék el a kapcsolataikat. Jó törekvés, hogy a nagyobb civil szervezetek az ország minél több részén jelen vannak, együttműködve kisebb, helyi szervezetekkel, ezzel több emberhez is elérve.

37. A különböző szervezetek tegyenek meg mindent a (potenciális) áldozatok és elkövetők elérése érdekében, aminek akár bűnmegelőző hatása is lehet. Ennek egyik módja a helyi kisebbségi szervezetekkel, kisebbségi önkormányzatokkal vagy a helyi hatóságokkal, intézményekkel, egyházi szereplőkkel, véleményvezérekkel való szoros együttműködés (ez kialakítható helyi kulturális kezdeményezések vagy például a Police Café¹³ módszer segítségével). A szervezetek törekedjenek az ilyen kapcsolatok fenntartására, és segítsék azokat a szervezeteket, amelyek szeretnének hasonló kapcsolatokat létrehozni.

38. A civil szervezetek törekedjenek minél több önkéntes bevonására. Ehhez érdemes az Ifjúsági Közösségi Szolgálatban (IKSZ) rejlő lehetőségeket még jobban kiaknázni. Az önkéntesség hosszú távon segíthet a különböző kisebbségi csoportok iránti empátia és érzékenység kialakításában.

---

¹³ A Police Café a közösségi rendészet egyik megközelítése, kidolgozott módszertannal rendelkező beszélgetések, amelyek nem csak rendészeti kérdésekről szólnak és Magyarországon a belga minta alapján került kidolgozásra. A Police Café elősegítheti a társadalmi nyitást, a közösségek, célcsoportok elérését, valamint katalizálja a formális vagy kiüresedett hivatali és civil közösségi kapcsolatok aktivitását. Ezzel együtt rendkívül hasznos visszacsatolást biztosít az adott területért felelős rendőrök számára. <https://policecafe.hu/>

- 39. A civil szervezetek monitorozzák és dokumentálják a látókörükbe került, gyűlöletbeszéddel és gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos eseteket. Ez valóságosabb és megbízhatóbb adatokat eredményez, és hozzájárul ahhoz, hogy az áldozatoknak igazságot szolgáltatassanak.** Ha a civil szervezetek bűncselekmény megtörténte gyanakodnak, segítsenek az áldozatoknak jogi és mentális segítséget kapni, valamint megtenni a szükséges/lehetséges jogi lépéseket.
- 40. A gyűlöletbeszéd hosszú távú és szisztematikus monitorozásához szükséges megfelelő anyagi és emberi erőforrás megteremtésére az állami, nemzetközi, civil szervezeti és üzleti donorok úgy nyújtsanak támogatást vagy pályázati lehetőségeket, hogy ez a monitorozási folyamat ne szakadjon meg egy-egy pályázati időszak lezárultával.**
- 41. A civil szervezetek az ellennarratíva-építés és tudatosságnövelés érdekében továbbra is szervezzenek online és offline kampányokat, amelyek ellensúlyozhatják egyes politikai szereplők ellenségképző és gyűlöletkeltő üzeneteit, megerősítve a megtámadott vagy áldozattá tehető csoportokat.** A szervezetek segítsék egymást a kampányok tervezésében, kialakításában, a meglévő tudás megosztásával, hogy minél több terv megvalósulhasson. A különböző sérülékeny csoportokat képviselő szervezetek dolgozzanak együtt, vállaljanak egymással szolidaritást, lépjenek fel közösen. A jógyakorlatok, a sikeres kampányok véleményformáló erővel bírnak, így társadalmi hatásaik mind rövid, mind hosszú távon elősegítik a kisebbségi csoportokról meglévő sztereotip kép átalakítását.
- 42. A civil szervezetek igyekezzenek nagyobb hangsúlyt helyezni az érdekérvényesítő munkára is annak érdekében, hogy az emberi jogi és kisebbségvédelmi kérdésekkel kapcsolatos tapasztalataik erőteljesebben beépüljenek a hazai és nemzetközi döntéshozatalba.** Az érdekérvényesítő munka elősegíti, hogy a civil szervezetek által felkarolt témákról társadalmi diskurzus alakuljon ki, továbbá szakpolitikai lépések is kikényszeríthetők az ilyen jellegű tevékenységgel. A donorok támogassák ezt a tevékenységet anyagilag, valamint elméleti és gyakorlati segítséggel, tudásátadással, képzéssel, mentorálással, kapcsolatépítéssel.

